

ENVER AYSEVER

kurtarılmış
duygular

Türk
Edebiyatı
—
Anlatı

Enver Aysever, İstanbullu. Nisan ve Dobi'nin babası. Gazetelerde köşe, dergilerde deneme ve oyunlar yazdı. Yönetmenlik yaptı, sahneye çıktı, ekranda sorular sordu. Edebiyat hem tutkusu hem mesleği oldu.

Kitapları

Renkler Cumhuriyeti, Geç Kalmış Romantik, Bir An Bin Parça, Nasıl Yazar Olunur, Edebiyat Ölmelidir, Bir Senti Kendince Anlatmak /Ataköy, Nisan'a Mektuplar, Yaralısın Türkiye, Ayrıntıdaki Şeytan, Cumhuriyet Senin İçin (Orhan Gökdemir'le), Yazgıcılar, Bu Roman O Kız Okusun Diye Yazıldı, Aykırı Sorular, Kişisel Direniş Kitabı, Yazmak Güzel Şey Be Kardeşim, Sentiimize Sağanak Aşk Lazım, Gece Bekçisinin Rüyası, Elli Yaşa Buruk Günce 46, Elli Yaşa Buruk Günce 47, Elli Yaşa Buruk Günce 48, Elli Yaşa Buruk Günce 49, Elli Yaşa Buruk Günce 50, Tepeden Tırnağa İsyân Nâzım Hikmet, Dostlar Kitabı, Öyle Bir Eylül Yok Artık, Gölgen Zamanın Penceresinde, Sesini Kaybeden Adam.

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Bu Roman O Kız Okusun Diye Yazıldı
Kişisel Direniş Kitabı
Bir An Bin Parça
Yaralısın Türkiye
Yazgıcılar
Aykırı Sorular
Yazmak Güzel Şey Be Kardeşim

Gece Bekçisinin Rüyası
Tepeden Tırnağa İsyân Nâzım Hikmet
Dostlar Kitabı
Öyle Bir Eylül Yok Artık
Gölgen Zamanın Penceresinde
Sesini Kaybeden Adam

KURTARILMIŞ DUYGULAR

Yazan: Enver Aysever

Editör: Sema Çubukçu

Yayın hakları: © 2026 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Nisan 2026 / ISBN 978-625-8593-31-0

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Begüm Yıldırım

Sayfa uygulama: Yeşim Ercan Aydın

Baskı: Ayhan Matbaa Basım San. Tic. Ltd. Şti.

Mahmutbey Mah. 2622 Sok. No: 6/41

Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 445 32 38 / Faks (212) 445 05 63

Sertifika no: 44870

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Kurtarılmış Duygular

Enver Aysever

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Duygulardan söz etmenin yasak sayıldığı günlerde yazıldı bu kitap. Kişinin tarihi kendinden başlattığı, lakin kendini tarihinden bile sorumlu saymadığı günlerde yazıldı. Geleceğe kalacağı sanısı, umuduyla da yazılmadı üstelik, kimseye ders vermek ya da dertleşmek için de yazılmadı. Yazılı olanın yazanın sağlığına katkısı olacağı varsayılarak kaleme alındı. Tüm yanlışların hakkını vererek üstelik.

zehir, öteki, aralık, hesaplaşma, çoklu kişilik, arayış, düşçü,
son ölümlüler, birini öldürmek kolay değil, nostalji, yoldan
çıkarıcının günlüğü, son viraj, tokat, kolektif yanılğı, güdüsel
aidiyet, yasa, var olmayan ülke, sapma, davet, tesadüf,
güçlünün hukuku, küçük adam, olmak ya da olmamak,
deli, başkalarının kanı, tuhaf mahluk, kuşatma, ayna ayna,
mekanizma, gorgon'un başı

zehir

Dünya toplama kampı. Her devlet gaz odası. Sorumsuz, bencil, yapmacık, çıkarıcı güruh zehirli hava soluyarak ölüyor.

Bu koşulların ayırında olanların sayısı sınırlı, birbirlerini tanırlar mı belli değil. Keskin, korkutan bir yalnızlık hali bu. Kalabalıktan kaçmak, bir zaman sonra tuhaf korku halini alıyor, endişe derinleşiyor; hastalık bedeni, ardından zihni kaplıyor. Öldüğünün farkında olmayan yığınla yan yana olmak istemiyorum elbette. Lakin dört taraf çevrili. Katliam oluyor, kimi öldüğünü bilmezken diğeri umursamıyor bu işkenceyi. Öteki salt kendisiyle ilgili, bencilleştikçe canavarlaşıyor.

Her yerden gürültü iştiliyor, birbirine benzer haykırışlarıyla yığınları terbiye etmeye çalışan o adam'lar, tek adam'lar!

Azgın ırkçı saldırı altındayız bir yandan, öte taraftan semavi dinlerin uyuşturan etkisi sürüyor; daha güçlüsü modern dinler, öteki dünya tacirliği başka hal almış. Hepsi el ele; farklı devletlerde, başka çekmecelerde yani, aynı üslup ve yöntemlerle gaz odalarına veriyorlar zehirli havayı. Artık sokaklarda uyuşturulmuş halde ölü bedenler var. Makine insan bunlar, iradeleri yok. Emirlere uyuyorlar, ancak algıları iyice kapanmış. Yepyeni savaş biçimleri ortasında, solgun, bitkin, yılgın,

tam bir karanlık içindeler. Evet, benim de aklıma hemen Kafka kahramanları geliyor. Böcekleşmiş, tepkisiz, hakkında verilen hükümlere razı, boynuna geçirilmiş ilmeğin ayırında olmayan insanlar. Bu dünyaya nasıl katlanılır ki?

İsrarla Nazi Almanyası üstüne okumam, Faşist İtalya'nın izini sürmem, Franco İspanyası ve daha nicelerini kavramaya çalışmam nedensiz değil, ancak sonuçsuz. Kavranması olanaksız dehşet bu. İçinde olanların gamsızlığı, duyarsızlığı, alçaklığıyla oluşan ve yığınların iradesiyle ortaya çıkan cani iktidarlar karşısında elden ne gelir? Hiçbir diktatör yoktur ki halkın desteğini almasın. Her halk yanlıştır, yanılır, intihar eder, farkına vardığında iş işten geçer.

Hiçbir iktidar, halkın uyuşukluğunu, tembelliğini, bencilliğini ardına almadan hüküm süremez. Halk önce alkışlar, sonra tutsak olur, kurtulmak istese de artık güçtür. Kurtulmak ister mi, o da ayrı tartışma konusu.

İnançla yaptığım ne varsa değerini yitirmiş görünüyor. Kendimi kurtarma telaşındayım. Tek bir yolu var: yığından kopmak, ayrılmak, bir başına kalmak. Önümde ne kadar vakit varsa, pislığe bulaşmadan sürmek.

Şikâyet değil bu. Sadece yer değiştirmek, farklı bir konumda olma isteği bu. Mümkün değil. Tamamen insandan arındırılmış yaşam korkunç olurdu. Ancak öylesine yabancı oldum ki olan bitene, giderek ahmakça davrandığımı, edindiğim değerlerin, ölçütlerin sil baştan üstüne düşünmem gerektiğini seziyorum. Hiçbir savı hararetle savunacak denli güçlü değilim. Örgütlü olmak, hak arayışına çıkmak bana göre değil. Kendimi inkâr etmiyorum, tam da hakikat bu, kendimi kendi ölçütlerimden sakınmalıyım. Kendime reddiye yazmalıyım. Birini ikna etmek için çabalamaktan vazgeçmeliyim. Kitleler

suç ortağı. Başkaldırı satın alınmış. Kavramlar pazarda el değiştirmiş. Piyasa koşullarında devrim, isyan, başkaldırı dahil ne varsa satışta. Çok acayip, en sert itiraz, küfür, hatta kavga bile paketlenip pazarlanıyor. Dışına çıktığını sandığın an, bir başka paketle biçimleniyorsun. Uçsuz bucaksız döngü bu. Kendine dair, özgün sandığın ne varsa önden tarif edilmiş, girdaptan çıkmak mümkün görünmüyor. Böyle bir denklem değişebilir mi?

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

öteki

Kimdir “öteki”? Tam bir yere ait iken, yerlisi ve meşru kişisi iken, nasıl yaban, “öteki” olunur bir anda?

“Öteki”nin yaslanacağı herhangi bir değer, ölçü yoktur. Kayıptır. Çoğunlukla varlığı görünür olsa da yokluğu hissedilmez. Varlığı tarif edilemez. Hatta bir süreçte giderek yiter varlığı, silinir, iyice kurur, erir. Son vardığı yer silinmek, yok olmaktır.

“Öteki” ancak öteki olduğunu hissettiği an, bu duyguyu derisinde, ruhunda, bedeninin ve düşüncesinin en gizli noktasına dek duyumsadığı an hesaplaşmaya koyulur. Çoğunlukla öteki olduğunu düşünceyle bulamaz. Biri işaret eder, ardından toplum tarif eder kim olduğunu. Artık ötekidir. İlginç olan, ötekinin de türlü ötekiler yaratacak tutumlar takınmasıdır. Girdap.

Irksal, mezhepsel, dinsel ve benzeri biçimde dışarıda kalan kişidir “öteki”. Övünülecek, yerilecek bir durum değildir bu. Mutlaka tarif edilmesi gerekmez; hastalık değildir, reçeteye gerek yoktur. Yazgıyla açıklanamaz. Esas mesele burada başlar. Ötekinin önünde iki seçenek vardır; ya kendini genel kalabalığa dahil edecek yol bulup uyum sağlaması gerekir veya

öteki olmasına sebep olan her neyse, ısrarla bu durumun içinde yaşamaya direnip, yol bulmak zorundadır.

“Öteki” her zaman doğuştan olunmaz. Kimi örnekler asimile olmuş, uyum sağlamış kişilerin, değişen siyasal, toplumsal koşullarla sonradan “öteki”leşebileceğini gösteriyor. İrksal nedenler, dini gerekçeler toplum dışı olmayı kolayca getirir. Buna cinsiyet, yönelim farklarını da ekleyebiliriz.

Bu anlatıya koyulmamın nedeni –yaşla birlikte mi desem veya düşünsel sorunsalların giderek güncel olanlarla kavga etmeye başlamasından mı kaynaklı kestiremiyorum– sürekli yalnızlık arzusu duymam ve her yalnızlığın “öteki” olmak anlamına geldiğini fark etmemdir. İnsan kaba hatlarıyla benzerdir; lakin düşüncesi incelik felsefi sorunsallar edinirse büyük kesim tarafından reddedilir.

“Öteki” olanın da öteki doğuracağını biliyoruz. Şu halde ötekinin de ötekisi vardır. Karmaşık duruyor, esasen değil – her eleştirinin eleştiriye tabi olması gibi. Değişen ama sonuçta “yalnızlık” diye tarif ettiğimiz durum budur. Mesele varlık ve yokluk, belki hiçlik sorunudur.

“Öteki” olmayı kendimiz üreterek, ayrıksı, biricik olmayı seçebiliriz. Ki bu şımarıkça, kibirli bulunabilir. Birine kendimizi izah etmenin, aktarmanın, karşımızdaki tarafından eksiksiz kavranmanın olanağı yoktur. Bu bilgi veya bilinç, söz konusu eylemden vazgeçmemize neden olmaz her durumda. Yapıp etmelerimiz, gereksinimlerimiz, yaşımız, sağlığımız farklı durumlarda iletişim kurma zorunluluğu yaratır. Tastamam iletişim kurmanın mümkün olmadığını bilen kişi, sadece temel noktalarda, üzerinde uzlaşa sağlanan sözcüklerle karşılıklı ilişki kurmakla yetinir. Doğru olan budur. Boşa çaba, yaşamdan çalınan zaman demektir. Bu tuzağa bir ölçüde herkes düşer.

aralık

Yarın elli üç oluyorum, büyük kayıplar yaşadığım bir yılın ardından uzaklaşırsam İstanbul'dan, duyguları, düşünceleri de geride bırakırım umuduyla buraya geldim.¹ Otelimiz pek güzel, tepeden meydana bakıyoruz. Uzakta ince uzun çeşitli sokakları görüyorum. Meydan hareketli, adeta gece olmuyor bu şehirde. Yemek salonu en üst katta olduğu için bazen elimde kahveyle, farklı saatlerde izliyorum şehri. Uçakta Émile Ajar'ın *Yalan Roman'*ını okudum. Bir yanda aklımda türlü düşünceler, kuyruğu birbirine değmeyen fikirler, öte yanda giderek koyulaşan acıyla sürdü yolculuk. Danimarka'ya ayak basınca uyuşacağını sandığım duygular tersine iyice keskinleşti, hüznün tüm geziye egemen oldu.

Yazarlık mesleğinin güçlüğü, bu işe soyunmadan önce ilk kim tarafından tarif edilen bilgiyle yola koyulduğunuz belirler. Her yazdığınıza alkış tutan bir çevre başlangıçta yüreklendirici olsa da esasen bu tükenmez koşu içinde kaybolup gitmenize neden olur. Mesele, koşuya koyulmak ve sonuna dek devam etmektir. Koşunun kazananı olmayacaktır,

---

1. 23 Haziran 2024 Pazar, Kopenhag notlarım.

kural budur. Benzetme, ne denli söylemek istediğimi veya iç sesimin sürekli bana anımsattığı o çaresizlik duygusunu tarif eder kestiremiyorum. Yaşım hayli ilerledi, yazdıklarını bana göstermeye gelenlere mutlaka bir şeyler söylemem gerekli, oysa pek çok konuda kendimden emin olmama karşın, söz konusu yazarlık mesleğiye hep acemiyim. Bu işin güçlüğü tüm yaşama yayılır. Temeli, bir çeşit kendini ifade etme isteği, hatta oyunculuk barındırır. Sözcüklerden kurulan dünya, en az sayılarinki kadar zengin, eğlencelidir. Bir zaman sonra en güç yanı keşfedersiniz: Kendinize dair henüz tek bir söz etmemişsinizdir. Bu yoksunluk, kimi zaman kişiyi kendinden kuşkuya düşüren çaresizlik olur. Kendince bir cümlesi olan yazarlar talihlidir. Okuryazar olmanın ürkütücü yanı, sizden önce söylenebilecek ne varsa tüketildiğini görmektir. Üstüne ne konur? Hiçbir şey. Yola koyulmak için pek iç açıcı tablo! Yalnız, bir zaman sonra, kendi içinden çıkan, çokça sana dair, bir başkasına aktarılması olanaksız bir duyguyla, fikirle, belki bilgelikle karşılaşırın. İşte o an mesele değişir. Bir başkasına anlatılması mümkün olmadığı için bir başına yapılan o eyleme, yazmaya gereksinim giderek artar, kaçınılmaz olur.

Yeryüzünün neresine gidersem gideyim, günlük yapıp etmelerimin tümünde hep bununla meşgul olmaya başladıktan sonra, ölümlü olmanın geleneksel yalnızlık tarifinden taşmış olduğumu fark ettim. Elimde bir kalemle kendi yazgımı yazıyorum. Bu ileriye dönük, kehanetlerden oluşan bir söylence falan değil; basbayağı dünyaya düşme süreciyle başlayan, er geç psikiyatri kliniklerinden de geçen, muhakkak akıl yitimine neden olan bir durum. Önüne geçilemez olması, tanrısal kararlardan çok daha keskin ve rahatsız edici. Biraz kafası ça-

lışan yazar, kendinden önce söylenmiş olan cmlerini iyi ayıklar, hatta söylemini, öyküsünü güçlendirmek için onlara başvurur. Dahası, herhangi bir aidiyet duygusu taşımayan kişidir yazar. Bildik durumlardan söz ediyorum; millet, ülke, çoğu zaman kendi koyduğu fikirler, geleneksel akrabalık bağları türü. Dünyanın başka ülkesinde üstelik çok uzak zamanda biriyle yan yana kolayca geleceğini, tanış olduğunu da düşünür. Yazarlığı kutsamak için yazmıyorum bunları. Ancak bir yerden başlamak için sürekli çabalayıp doğru dürüst başlangıçlar yapamamanın da tarihi vardır.

Başlangıç diye bir Şey yok. Herkes gibi, sıram gelince ben de doğdum, o zamandan beri de bir aidiyettir gidiyor. Kendimi toplamdan çıkarmak için her yolu denedim, ama bunu kimse başaramamış, hepimiz birer artıyız.

Oysa satrançta benim adıyla “Ajar savunması” diye bilinen, son derece yetkin bir savunma sistemi geliştirmiştim. nce Cahors Hastanesi’nde yattım, sonra da birçok kez Doktor Christianssen’in Kopenhag’daki psikiyatri kliniğinde... Beni uzmanlara gösterdiler, incelediler, testlerden geçirdiler, keşfettiler; savunma sistemim okt. “Tedavi” edildim ve yeniden piyasaya srldm.

Pekl, buna bir diyeceğim yok; ama herkes zaten birbiriyle yarışırcasına rol yapıyor. Cezayirli bir tanıdığım var, kırk yıldır p rolü oynuyor; bir başkası, metroda bilet zımbalama görevlisi, o da günde üç bin kez aynı hareketi yapıyor; rol yapmazsanız asosyal, uyumsuz ya da sinir hastası damgası yersiniz. Hatta daha da ileri gidip size bütünüyle düzmece bir dünyada, oynayarak yaşadığımızı söyleyebilirim, ama o zaman da olgunlaşamadığımı düşünürsünüz.²

2. mile Ajar, *Yalan Roman*, ev. Roza Hakmen, Sel Yayınları, 2021.

Kitap sahibi olmak, hayalinizi, düşüncenizi kâğıda dökül-
müş, elle tutulur biçimde görmek fevkalade büyük hazdır
yazar için. Metinler geleceğe ne oranda kalır ne etkisi olur bi-
lemem, yalnız binlerce yıllık tarihiyle kitap saygı gören nesne-
dir. Üstünde adının bulunması başkası tarafından dile gelme-
se de yazara müthiş hissettirir. Alkış almak, çeşitli ödüllerle
başarının altını çizilmesi bir zaman sonra safsatadır. İcinizde
nereden çıkıp geldiğini bilmediğiniz yukarıda tarif etmeye
çalışıp beceremediğim o garip rüzgâr, tını, duygu, fikir, hepsi
işte, iyi yapıtla kötü arasında beliren net ayrımı gösterir. İlahi
bir güç değildir kulağa fısıldayan veya tam tersidir, karar ver-
mek zorunda değilim. O zaman kendinizi iyileştirmek için yol
bulmuşsunuzdur. Ancak iyileşmek yoktur, sadece yol vardır,
buna razı gelmek durumunda olduğunuzu bilersin.

Ayrıca tenimle ilgili sorunlarım olduğu doğrudur, çünkü
tenim benim değil; bana kalıtımla geçmiş. Tenim üzerime kalıtım
yoluyla geçirilmiş, özenle, taammüden –sanık ayağa kalk–,
özellikle geceleri, saat dörde doğru, söylendiğine göre kanım-
daki şeker oranı en düşük olduğu sırada, içeride çılglık çılgılla
bir korku kol gezerken...

Aidiyetimin “klinik belirtileri”nin, onların deyimiyle “semp-
tomlarım”ın ne zaman başladığını bilmiyorum. Tam olarak han-
gi kıyım söz konusuydu, hatırlamıyorum; ama birdenbire bütün
parmakların beni işaret ettiğini, olağanüstü bir görülebilme teh-
likesiyle karşı karşıya bulunduğumu hissettim. İşte o, yakalayın!
Dünya çapında biri olduğumu, sınırsız sorumluluk taşıdığımı
keşfediyordum. Zaten psikiyatrlar da bu yüzden sorumsuz ol-
duğuma karar verdiler. Dünya çapında bir işkenceci olduğunuzu
hissettiğiniz anda, “işkence kurbanı” teşhisini yapıpştırıverir-
ler size...³

3. Émile Ajar, *Yalan Romanı*.

Hekimler ve ilaçları bana büyük iyilik ettiler. İçinde bulunduğum kaçınılmaz koşullara katlanmam, intihar ayrı bahis. Hekimlere durumumu aktarıyorum, genellikle uyanık değillerse arızanın nereden olduğunu kestiremiyorlar, geçmiş deneyimlerinden yola çıkarak bir şeyler karalıyorlar, ezber ilaç diyelim buna. Oysa sabahları bir avuç ilacı avucuma alıp şöyle bir tarttıktan sonra ağzıma atıyor, ardından koca bardak suyu mideye indirip bir bardak daha içerek kendimi iyi hissetme törenini tamamlıyorum. Bu hareketleri ardına yapmak bir çeşit plasebo katkısı yapıyordur, böyle olduğunu varsaydığım halde, sonuçtan memnunum. İlaçsız bir dünyada yaşamak istemezdim. Bir yandan ilaçlara karşı duyulan nefretin boyutu, popülerliği artıyor, öte yandan buna duyulan gereksinim. Yerine koymaya çalışılan hiçbir şifacı, analist veya öteki dünya ile meşgul kişi bu alanı dolduramıyor.

Çok işim var benim. Bundan kurtulmak istiyorum. İstiyorumuyum? Yazarken bile emin değilim artık! Bir hafta sonrası için oluşturduğum randevu defterimle övünüyorum için için. Boşta, boşlukta eğilim. Diğerleriyle yarışabilirim. Buluşacağım insanlar, tartışacağım fikirler, imzalayacağım sözleşmeler, girişeceğim kavgalar var. Hele ki bir yazar için bunun böyle olması şaşırtıcı değil mi? Değil! Artık herkesin elinde bir kitap var; kimse tarafından okunmayan, bir çeşit niteliksiz kartvizit görevi taşıyan, herhangi bir düşünsel, sanatsal değeri bulunmayan kitaplar bunlar. Bu kişilerden ayırt edilmek iyice zorlaşıyor. Piyasa için fark etmiyor çünkü. Okurunun olması, imza günlerine gitmek, söyleşilere katılmak farklı kılıyor yazarı. Fuarlar var, kitabeveleri, söyleşiler, ardından katıldığım yemekler, sarhoş varılan otel odaları. Ardından ne

kadar pişman olsam da bunca yorgunluğa rağmen ısrarla yineliyorum bu akışı. Kenara çekilmek bir tercih olabilir. Ancak varlığa dair daha büyük açmaz doğurmaz mı bu? Hiç aranıp sorulmasam, kimse beni okumasa, buna hazır mıyım? Kenara itilmişlik, ihmal edilmişlik, unutulmuşluk o kadar kolay başa çıkılır hisler değil. Sabah erken kalkıp günün ilk haberlerine bakıyorum, ardından YouTube yayınım var –ki inanılmaz yaygınlık sağlıyor görüşlerime–, sonra kısa okuma molası, bir ara her gün radyo programı yapıyordum, şimdi yine televizyona döndüm, son haberler ve gelişmeler irkiltiyor zihnimi, ardından yayın, sürekli aklımda okumaktan, yazmaktan çalıştığım zamanın telaşı, sancısı var üstelik. Gün içinde en az beş sağlam telefon konuşmam var. Merak ettiğim meselelerin dedikodusunu yapıyorum ayrıca. Bir de bunlara ifade vermeye gitmek, “Acaba başıma bir şey gelir mi?” kaygısı da eklendi. Beden dediğimiz makine tümünü yapmaya uygun değil. Psikiyatriste gitmem kaçınılmazdı ve daha ilk gençliğimde başladım görüşmeye.

Bu psikiyatrist ise dalgın profesör tipli biriydi. Kampüse yürüme mesafesinde, diğer psikiyatristlerle paylaştığı bir evdeki ofisi zevkli döşenmişti, çok az mobilya vardı ve kitaplarla doluydu. Daha çok bir profesörün ofisine gitmek gibiydi ve bu yüzden de güven veren bir aşinalık içeriyordu. İlaç veren doktorların iyi tarafı, çok fazla soru sormamalarıdır, yalnızca ilaç verirler. Bir ziyaretin ardından bana Prozac yazdı ve bir ay sonra kısa bir takip seansı için yeniden gittim. O kadar. Bu adam o kadar dalgındı ki bana hiçbir zaman fatura kesmedi ve randevuma gitmediğimde benimle iletişime geçmedi. Prozac çağının başlarıydı ve hızla artan kullanıcı popülasyonunun bir parçası oldu-

ğumu bilmiyordum; bu konudaki haberler ve kitaplar yeni yeni ortaya çıkıyordu ve isminden başka bu yeni ilaç hakkında çok fazla şey duymamıştım. Altı aylık bir Prozac reçetem vardı ve tek başımdım.⁴

Ann Cvetkovich'in *Depresyon: Toplumsal Bir His* adlı kitabında biraz da alayla kaleme aldığı bu karşılaşma, ilk bakışta bıkkın, kendini tekrarlayan bir hekimin sıradan tarifi olarak dursa da bence olayın kavranmasına büyük katkı yapıyor. Kişiler anlattıkları sorunların kendilerine özgü olduğunu düşünüp farklı, özel oldukları sanısına kapılıyorlar; oysa değil. Hekim kimseyi dinleyecek kadar sabırlı değil belli. Psikiyatristler bize, "Derinlemesine sizi anlayacağım, hakkınızda düşüneceğim" vaadinde bulunamaz, onların da vakti yok; olağandışı hızla akan bir çağı yaşıyoruz. Siyasal iklim birbirinin neredeyse aynı insanlar yaratıyor. Aynı olmayanlara da yazılan reçeteler iyi geliyor. Reçetenin kendisi ayrı, seçilen ilaçlar ayrı görev yapıyor. Kuşkusuz sorunların bedenimizde yarattığı sıkıntı sahici, ancak kaynak belli olunca ve kurutmak mümkün değilse, geçici çözümlerle idare ediyoruz. Esas teşhis gözden kaçmamalı; bu girdap karşısında çaresiz bir makinemiz var, bozulması doğal. Tersisi olsa hastalık olurdu. Yapmak istediklerimle bunları yapacak bedenim ve ruhum arasında uçurum söz konusu. Bunu sürdürebilmek için yardım alıyoruz.

Şayet Prozac ve öncülleri bir devrim yarattıysa, kültür tarihçileri bunun bilimde değil, pazarlamada bir devrim olduğunu,

---

4. Ann Cvetkovich, *Depresyon: Toplumsal Bir His*, çev. Zeynep Ertan, Sel Yayıncılık, 2021. Cvetkovich kitabında kendisinin de deneyimlediği depresyonu neoliberal kapitalizmin insanlığa sundukları karşısında makul bir tepki olarak değerlendiriyor ve toplumsal, hatta politik bir dışavurum olarak yorumluyor.

çünkü psikolojik sorunları ilaçlarla çözmeye baskısının kazançlı bir piyasa yarattığını söyler. Şimdiki zamanı sürekli 1950'lere dönerek tarihselleştiren kültür tarihçilerinin depresyona dair açıklamaları, diğer öykülerin depresyon tarihinin parçası olduğunu hatırlatır. Bu nedenle farmakoloji geçmişinin tamamı, sadece pek çok bilim ve tıp geçmişini değil, aynı zamanda bunların araştırma fonu ve politikasının yanı sıra başlangıçta ilgili görünmeyebilen toplumsal ve kültürel tarih gibi daha geniş kapsamlı bir geçmişle bağlantılarını da içerir. Örneğin Metzler'in ilaç pazarlamasının geleneksel cinsiyet rollerini nasıl güçlendirdiğine dair açıklamaları ve Orr'un sibernetik ve soğuk savaşın yükselişiyle panik arasındaki ilişkiyi ele alması gibi.⁵

Çağın hastalığı "depresyon"un iyileştirilmesine yönelik bir antidepresan olan Prozac, bir ilaç olarak değil bir tüketim nesnesi olarak popülerlik kazanmıştır. Cvetkovich'in "pazarlama başarısı" savına aynen katılıyorum. Ruhsal hastalıkların tümünü tedavi eden mucize bir ilaç bulundu algısı geniş kesimleri büyük yanılgıya taşıdı. Reçetesiz de satıldığı için bakıldan sakız alır gibi edinilebilen ilaç, herhangi bir hekimin gözetimi olmadan, hastanın ihtiyacına(!) göre kullanmasına zemin hazırladı. İlaç satış temsilcileri şık giyinir, ağızları kalabalık hekim odalarını gezerler; muhakkak oralarda Prozac'ın ne denli mucizevi buluş olduğunu ballandırarak anlatmışlardır. Tüm bunlar doğru, ancak esas soru hâlâ orada duruyor: Bu ilacın adı Prozac olmasaydı veya antidepresanlar olmasaydı depresyonun tedavisi nasıl yapılacaktı?

Evet doğru, "Prozac Çağı"ndayız, çünkü ona ihtiyaç var!

---

5. Ann Cvetkovich, *Depresyon: Toplumsal Bir His*.

Vasatın yüceltiildiği, cehaletin meziyet sayıldığı, bayağılığın ödüllendirildiği bir çağda düşünmenin bedeli her geçen gün artıyor. Gerçeğe tutunmaya çalışan küçük bir azınlık, uyanıklığın marifet, suskunluğun erdem sanıldığı bu toplumda ağır bir yük taşıyor. Yine de o yükün altında ezilmemek için yazıyoruz, konuşuyoruz, direniyoruz. Çünkü hakikatin sesi bir kez içinden geçti mi insanın, artık susmak imkânsızdır.

Modern dünyanın hiç dinmeyen gürültüsü,
toplumsal körlüğün derin sessizliği ve ruhu usulca
aşandıran yorgunluk...

Kurtarılmış Duygular, tüm bu karmaşanın içinde
insanın kendi varlığını, vicdanını ve içsesini koruma
çabasının izini sürüyor.

Enver Aysever'den; modern dünyanın konforlu çöllerinde
uyuşmayı reddeden, vicdanın ağırlığını ve düşünmenin
sancısını cesaretle üstlenen, edebiyatın hakikatini
yeniden sorgulayan bir anlatı...

QR kodu okutunuz

Öğretmen kitabı

Sertifika no: 4499

ISBN 978-625-8593-31-0

9 786258 593310

Doğan
Kitap